

„Az intellektuális (gondolkodási képességek) tehetségterületen kiemelkedő képességeket mutató tanulók fejlesztése” c. jó gyakorlat bemutatása

A sakkjáték, olyan képességeket, illetve részképességeket fejleszt, melyek pozitívan hatnak a tanulók személyiségének fejlődésére. Mindezekon túl az iskolai sakkoktatás elősegíti a vezetői képességek - tervezés, döntés, ellenőrzés és értékelés kialakulását.

A rendszeres sakkozás olyan tanulási környezetet teremt, amely pozitív hatással van a tanulók ismeretszerzéssel kapcsolatos attitűdjére. Továbbá nagymértékben fejleszti a diákok fogalomalkotási-, kombinációs készségeit.

Kiemelten a matematikai-logikai és szövegértési kompetenciák fejlesztését szolgálja, de a páros munka módszerének alkalmazása során a tanulók szociális kompetenciái is fejlődnek. Továbbá a sakk és a matematika oktatás integrációja pozitívan befolyásolja a matematikai-logikai képességek fejlődése mellett a természettudományos gondolkodás kialakítását, fejlesztését.

Az OECD meghatározása szerint az alábbi három tudástípus kialakítása az iskolai nevelés-oktatás alapvető feladata, melyeket a sakkoktatás nagy hatékonysággal támogat:

Az első a munkaerőpiaci kompetenciák megszerzése. A sakkoktatás a tervezés-előkészítés, a döntés, ellenőrzés, mérés, visszacsatolás játékos gyakoroltatásával fejleszti a vezetői képességeket, és hatékonyan elősegíti a majdani vezetőket, természettudományos területen dolgozó értelmiségiek, kutatók felkészítését.

A második tudástípus az élethosszig tartó tanulásra való felkészítés. A sakkjáték során megszerzett tanulási képességek elősegítik és előkészítik azt, hogy tanulóink később képesek legyenek tudásukat saját munkájuk és közösségük javára fordítani, és önállóan tartásuk fenn és fejlesszék általános műveltségüket. Ezen kívül a sakkjáték a négy alapvető fejlesztési terület mindegyikére pozitív hatással van. Koncentrált és tartós figyelmet igényel, fejleszti a gondolkodási képességeket, hiszen egy-egy lépés következményeit ágszerű gondolkodási sémákban vezet végig a gyakorlott játékos. A problémamegoldó képességet mind a játszmák, mind a feladványok hatékonyan fejleszti, az emlékezet fejlesztését pedig a megnyitások, végjátékok memorizálása szolgálja többek között.

A harmadik tudástípus az egyén és a közösség viszonyára, kapcsolatára irányul, célja, hogy demokratikusan gondolkodó felelős állampolgárként lépjenek ki tanulóink az iskolából. Ezt a sakkversenyek során megtapasztalt siker- és kudarcélmények feldolgozásának képessége segíti elő. Játékos keretek között tanulják meg, hogy döntéseik következményét maguknak kell viselniük, így fejlődik a tanulók felelősségtudata, önfegyelme, és a csapatversenyek során csapattudata, alkalmazkodóképessége is.

A jó gyakorlat során megfelelő tanulási környezet kialakítása történik, amely során a tanulók aktív részvétele által kialakul az a belső motiváció, melynek eredményeképpen sikereket érnek el a tanulási folyamat különböző fázisaiban.

Tehetséggondozói programunk sikerességét garantálja a szülők aktív bevonása a fejlesztés folyamataiba, valamint tanulói mentor (diák mentor) hálózatunk kiépítése. A diák mentori hálózatunkban a kiemelkedő sakkban és matematikában tehetséges tanulóink kiscsoportos foglalkoztatás (4-6 fős) keretében heti két órában oktatják sakkra és matematikára az alsóbb évfolyamos tanulókat.

A sakktehetség mibenléte, felismerése, kiválasztása és képzése izgalmas és alapvető kérdés, feladat. A tehetségre utaló jelek legnyilvánvalóbbika a sakkjáték szeretete, e nélkül valójában nincs is értelme sakktehetségről beszélnünk. De a tehetséges gyerekek már az első órától kezdve kiemelkedően teljesítenek a kombinációk területén.

Kiemelkedő sakktehetségről abban az esetben beszélhetünk, ha a képességek szintje átlagfeletti értéket mutat. Velük a kiscsoportos kezdeti foglalkozások után hamarosan át kell térni az egyéni foglalkozásokra a fejlődés minél hatékonyabbá tétele érdekében.

Átlag feletti képességek és mérésük:

- magas szintű elvont gondolkodás, fogalomalkotás, kombinációs készség – mérésük: „Matt-feladványok” segítségével történik;
- jó memória – mérése: megnyitások memorizálása alapján történik;
- kiváló logika, téri viszonyok átlátása – mérése: „diagonális fenyegetések geometriai hátterének felismerése” jellegű feladattal mérhető;
- bizonyos területeken meglepő mennyiségű ismeret – mérése: végjátékokban nyújtott teljesítmény megfigyelése;
- kritikus, független gondolkodás – mérése: játszmaelemzések, hadállás elemzések révén történik;
- gyors, pontos, szelektív információfeldolgozás – mérése: villám-partik, időhatáros feladatok megoldása révén elemezhető;
- a lényeges és lényegtelen szétválasztásának képessége – mérése: változatszámítás képessége.
- Feladatelkötelezettség (mérésük: a foglalkozásokon történő megfigyeléssel történik):
 - elmélyült érdeklődés, lelkesedés képessége;
 - kitartás, állhatatosság, önállóság - sokszor makacsság;
 - belülről motiváltak, érdeklődésvezéreltek;
 - önbizalom, én erő, hit saját képességében, hogy fontos dolgot tud létrehozni;
 - magas célokat tűznek ki maguk elé;
 - önkritikusak, mások kritikájára reakciójuk változó.
-

Kreativitás (mérésük: a foglalkozásokon történő megfigyeléssel történik):

- gördülékeny, rugalmas és eredeti gondolkodás;
- ötletgazdagság, szokatlan feladat- és helyzetmegoldások;
- fogékonyság az új és különös iránt, problématalálás;
- kíváncsiság, merészség és szellemi játékoság;
- a konvenciókkal kevésbé törődik, nonkonformizmus;
- bizonytalan helyzetek toleranciája;
- humorérzék.

Bizonyított teljesítmények (tehetség) regisztrálása is megtörténik: helyi, megyei, országos versenyeredmények regisztrálása révén.

A Tehetségazonosítás folyamatjelleggel történik, nem egyszeri alkalom.

A megfelelő tanulási környezet megismerése és átélése segítheti a többi tanórán is az újszerű tanulásmódszertani eljárások alkalmazását. A finommotorika fejlődése hatással van az idegrendszerre, ezáltal visszahat a tanuló viselkedésére, képességeire.

Az iskolai sakkoktatás szakköri és fakultatív tevékenység formájában, illetve tanári-sakk edzői, diákmentor-hálózati, egyéni és kiscsoportos oktatás keretében zajlik. Továbbá a természettudományos gondolkodás fejlesztése céljából alsó tagozaton a Huszár Gál Iskola kidolgozta a matematika és sakk integrált oktatásának programját.

A program alkalmazható osztályközösségek, szakkörök, napközi és tanulószobai szabadidős foglalkozások, egyéni és csoportos mentori hálózatok keretében.

A szakmai munkát Donka Péter FIDE mester, Hajdú-Bihar megye többszörös bajnoka fogja össze.

A rendszeres szakköri foglalkozások mellett egy diákmentori rendszert működtetünk, melynek lényege, hogy a felsőbb éves sakkban tehetséges (országos/nemzetközi versenyeredménnyel rendelkező) segítő diákok 3-4 fős kiscsoportokban tovább tanítják a kiválasztott legtehetségesebb alsós évfolyamon tanuló diákokat. A diákmentorok heti két alkalommal szervezik foglalkozásaikat. Ez kiváló hatékonysággal működik.

A sakkban tehetséges tanulók számára folyamatosan biztosítjuk a versenyeken való megméretés lehetőségét (helyi, megyei, országos, nemzetközi szinten egyaránt).

A Sakk Tehetséggondozói Műhely bekapcsolódott a Magyar Sakk Szövetség által beindított „Értől az óceánig” sakk tehetséggondozó programjába, amelynek keretében az Észak-Magyarországi régió regionális központja Debrecen, a Huszár Gál Sakk Tehetséggondozói Műhelye lett. A regionális sakkoktatást Varga Péter nemzetközi mester a Magyar Sakkszövetség Ifjúsági Bizottságának elnöke, Gál József FIDE mester és Mester Gyula FIDE mester tartják. Időközönként bekapcsolódik a sakkoktatásba Pintér József nagymester, többszörös olimpikon, valamint Horváth József nagymester, olimpiai csapattag, a Magyar Női Válogatott csapatkapitánya.